

“Slobodni softver u školama u Srbiji, pregled stanja i propagiranje njegove upotrebe”

Program koji realizuje Udruženje profesora informatike Srbije iz Novog Sada uz podršku Linux Centra iz Beograda.

Osnovni ciljevi projekta su:

- Sprovođenje istraživanja u školama o tome koliko su ispitanici upoznati sa pojmom i značajem softverske licence, u kojoj meri se koristi legalan softver i koliko nastavnika i stručnih saradnika u školama koristi slobodan softver.
- Promocija upotrebe slobodnog softvera
- Smanjivanje stepena upotrebe piratskog softvera
- Edukacija o softverskim licencama.
- Informisanje i edukacija prosvetnih radnika o značaju i upotrebi slobodnog softvera
- Kreiranje politike (strategije preporuka) o upotrebi softvera u školama (standardi za školsku administraciju i u realizaciji nastave)
- Medijsko praćenje i medijska podrška projektu.

Sprovedeno istraživanje je imalo za cilj da obuhvati populaciju prosvetnih radnika zaposlenih u osnovnim i srednjim školama u Srbiji, i pruži uvid o tome:

- u kojoj meri se koristi licenciran – legalan softver
- u kojoj meri se koristi tzv. "slobodan softver"
- koji su osnovni razlozi za izbor programa koji se koriste
- opštu informisanost o softverskoj licenci

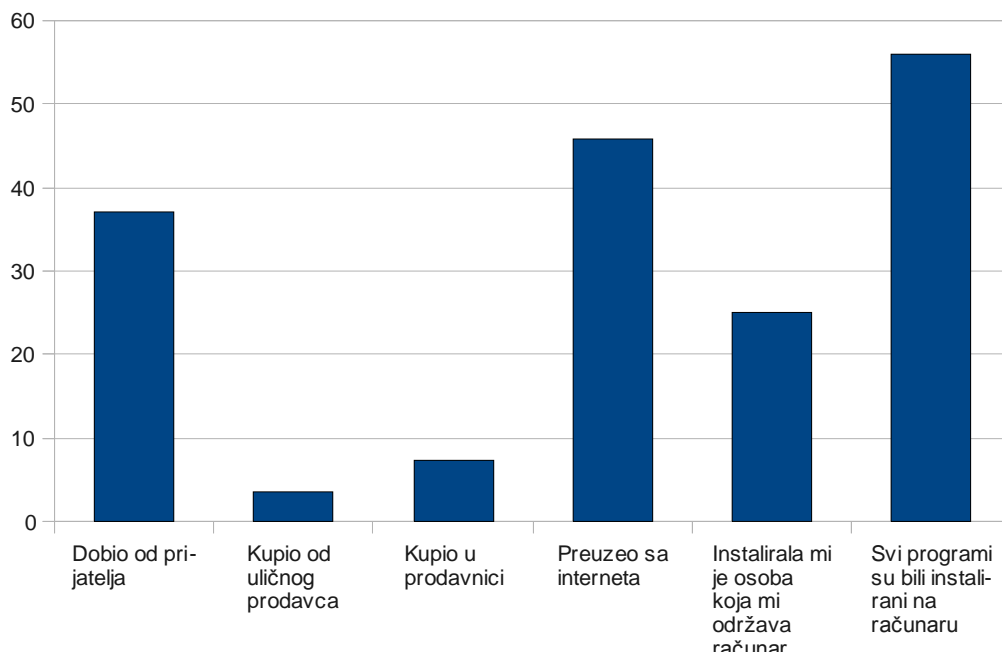
OPIS UZORKA

Za prikupljanje podataka se koristio anketni listić, čije je popunjavanje bilo samostalno, dobrovoljno i anonimno. Biranje škola u koje će se anketni listići slati je bilo zasnovano na principu slučajnog uzorka, pri tom vodeći računa o proporcionalnoj zastupljenosti škola iz svih okruga Srbije, kao i proporcionalnoj zastupljenosti škola po vrstama i nivoima obrazovanja. Kad je to bilo moguće anketni listići su distribuirani pomoću mreže članova našeg udruženja, a kada to nije bilo izvodljivo, poštom.

Da bi ocenili u kojoj meri se koristi legalan softver, pitali smo ispitanike "Kako najčešće dolaze do programa?", pri čemu su ispitanici mogli izabrati više odgovora. Ponuđeni odgovori sa procentualnom zastupljenosti se vide iz sledeće tabele:

<i>Kako najčešće dolazite do programa?</i>	<i>%</i>
Dobio od prijatelja	37.15
Kupio od uličnog prodavca	3.63
Kupio u prodavnici	7.26
Preuzeo sa interneta	45.81
Instalirala mi je osoba koja mi održava računar	25.14
Svi programi su bili instalirani na računaru	55.87

Kako najčešće dolazite do programa?

Jasno je

da se svi programi uglavnom nekako "nabavljaju", ali i da je još uvek dominantno da se pri kupovini računara svi potrebni programi "nađu" na računaru. Pogotovo ako se uzme u obzir i sledeći podatak o količini novca koja je potrošena na kupovinu programa.

<i>Koliko ste do sada potrošili novca za kupovinu programa?</i>	<i>%</i>
Ništa	78.21

Do 20 €	5.03
20 – 50 €	4.75
50 – 100 €	5.03
100 – 200 €	3.35
Preko 200 €	3.35

Očigledno je da se programi kod nas još uvek ne kupuju.

Ovo verovatno ne bi bilo zabrinjavajuće kada bi udeo "slobodnog softvera", programa čija licenca dozvoljava njegovo slobodno deljenje, bio veći. Nažalost to nije slučaj.

Operativni sistem koji se najviše koristi je Windows XP. U sledećoj tabeli su dati procenti izabranih odgovora

	Naziv programa	Nikad	Retko	Ponekad	Često	Uvek
Operativni sistem	Windows XP	6.42%	7.54%	12.29%	15.64%	58.10%
	Windows Vista	81.84%	3.63%	7.54%	4.19%	2.79%
	Windows 7	73.18%	1.68%	8.66%	6.15%	10.34%
	Mac OSX	93.02%	2.79%	1.68%	0.55%	1.95%
	GNU/Linux	93.85%	2.23%	2.79%	0.23%	0.84%

Od programa za **obradu teksta**, najviše se koristi MS Word

	Naziv programa	Nikad	Retko	Ponekad	Često	Uvek
Programi za obradu teksta	MS Word	7.82%	2.23%	8.94%	10.61%	70.39%
	OpenOffice Writer	84.64%	3.91%	5.31%	2.23%	3.91%

Od programa za **tabelarne proračune**, najviše se koristi MS Excel

	Naziv programa	Nikad	Retko	Ponekad	Često	Uvek
Programi za tabelarne proračune	MS Excel	8.94%	5.31%	19.27%	27.09%	39.39%
	OpenOffice Calc	90.78%	3.63%	2.79%	0.84%	1.95%

I kod grafičkih programa za crtanje i dizajn, je slično – mnogo se više koriste vlasnički programi u odnosu na programe "otvorenog koda". Ovde ipak treba imati u vidu da su ovi programi specifične namene i da ih uopšte koristi manji procenat ljudi, a pogotovo se ređe koriste za pripremu nastave.

	Naziv programa	Nikad	Retko	Ponekad	Često	Uvek
Grafički programi crtanje i dizajn	Photoshop	56.70%	9.22%	13.97%	9.50%	10.61%
	CorelDRAW	78.49%	6.98%	5.31%	4.75%	4.47%
	Gimp	89.66%	2.23%	4.19%	1.68%	2.23%
	Inkscape	91.62%	4.19%	0.56%	2.23%	1.40%
	Adobe Illustrator	86.87%	4.19%	3.35%	4.19%	1.40%

Programi za pravljenje prezentacija se u nastavi prilično često koriste, ali kao što se vidi iz sledeće tabele to je gotovo uvek MS Power Point.

	Naziv programa	Nikad	Retko	Ponekad	Često	Uvek
Prezentacije	MS Power Point	6.70%	12.00%	25.10%	15.10%	41.10%
	OpenOffice Impress	86.87%	2.79%	5.59%	4.75%	0.00%

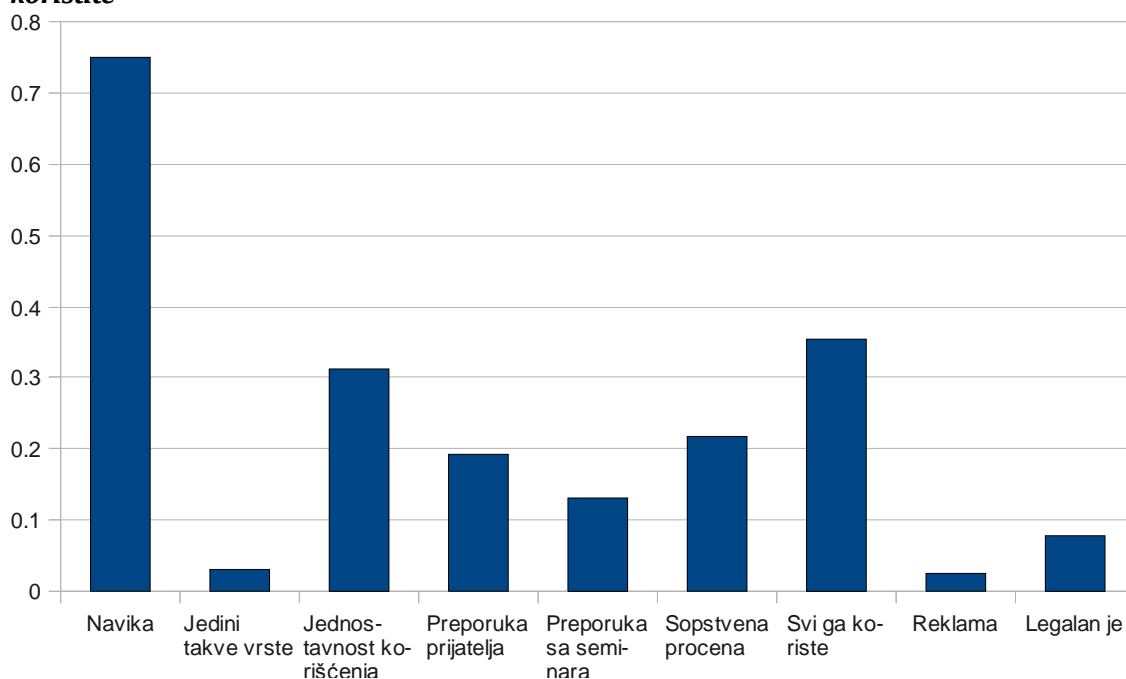
Situacija je jedino drugačija kod programa za pregled interneta

	Naziv programa	Nikad	Retko	Ponekad	Često	Uvek
Internet	Firefox	23.74%	3.91%	9.50%	18.72%	44.13%
	Safari	88.27%	6.15%	1.96%	2.51%	1.12%
	Opera	81.01%	3.07%	6.15%	5.03%	4.75%
	Chrome	62.57%	1.68%	6.15%	8.94%	20.67%
	Internet Explorer	48.88%	2.79%	9.78%	15.92%	22.63%

Interesantno je i uočiti razloge za izbor odgovarajućeg programa. Jedno od pitanja je bilo da se izaberu razlozi za korišćene programa koje koriste. (Dakle, zašto baš koristite program koji koristite) . Sledi tabela sa ponuđenim odgovorima i odgovarajućim procentima. (ispitanici su mogli zaokružiti više odgovora)

<i>Razlozi za izbor programa koje koristite</i>	<i>%</i>
Navika	74.86%
Jedini takve vrste	3.07%
Jednostavnost korišćenja	31.28%
Preporuka prijatelja	19.27%
Preporuka sa seminara	13.13%
Sopstvena procena	21.79%
Svi ga koriste	35.47%
Reklama	2.51%
Legalan je	7.82%

Razlozi za izbor programa koje koristite

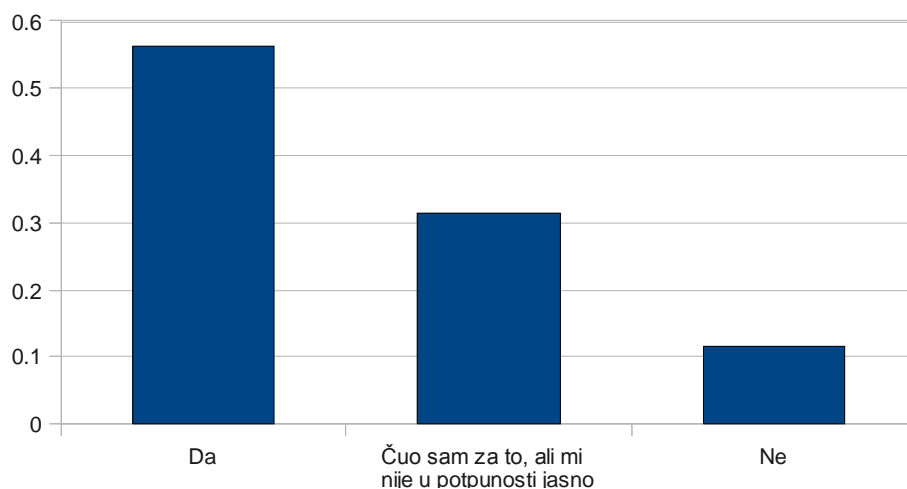
Kao odlučujući faktor se očigledno javlja navika

Možemo pretpostaviti da se programi koji se koriste, koriste stihijski, po navici, bez prave analize zašto da koristim odgovarajući program.

Koliko su naši ispitanici upoznati sa softverskom licencom pokazalo nam je sledeće pitanje. "Dali ste upoznati sa pojmom softverska licenca". Odgovori sa procenti ma su u sledećoj tabeli:

<i>Da li ste upoznati sa pojmom softverska licenca</i>	<i>%</i>
Da	56.42%
Čuo sam za to, ali mi nije u potpunosti jasno šta je to	31.56%
Ne	11.45%

Da li ste upoznati sa pojmom softverska licenca?

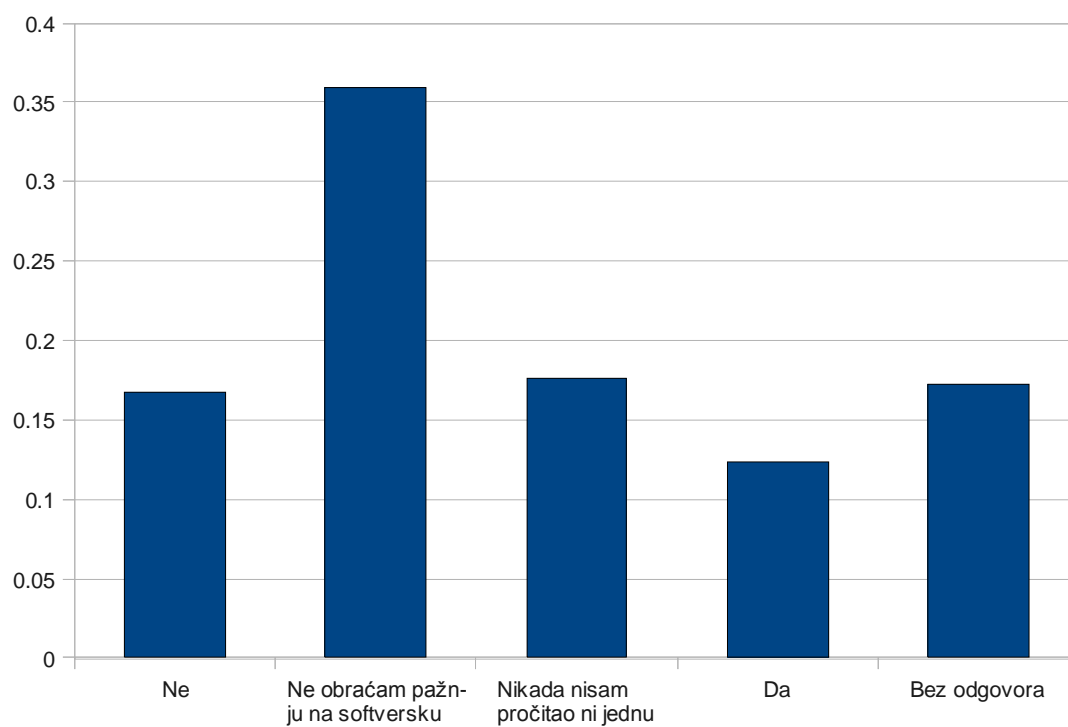

Svega nešto više od polovine ispitanika je upoznata sa pojmom softverske licence, ali je isto tako očigledno da jednoj trećini sam pojam nije u potpunosti jasan, što takođe ukazuje na potrebu dalje edukacije.

Ono što je još važnije je upravo činjenica da i pored toga veliki broj ispitanika ne obraća pažnju na licence pri instalaciji novog programa. To pokazuje pitanje: "Pri instalaciji/nabavci novog programa, da li Vam je značajna njegova licenca"

	%
Ne	16.80%
Ne obraćam pažnju na softversku licencu	36.00%
Nikada nisam pročitao ni jednu	17.60%
Da	12.30%
Bez odgovora	17.30%

Pri instalaciji/nabavci novog programa, da li Vam je značajna njegova licenca?

Svega 12.3% ispitanika se izjasnilo da pri instalaciji novog programa obraća pažnju na softversku licencu, što znači da je skoro 90% ispitanika na neki način **IGNORIŠE**.

Društvena svest o pravnom uređenju softvera treba biti prilagođena važnosti pravne dimenzije.

Upotreba vlasničkog softvera koja je suprotna odredbama licence je krivično delo. Slobodni softver daje korisnicima jako velike slobode o upotrebi, modifikaciji i distribuciji softvera te je zbog toga pogodan za lakše rešavanje pravnih, finansijskih i razvojnih problema ne samo u obrazovanju nego i šire.